

Sakarya'da Lisans Eğitimi Alan Uluslararası Öğrenciler: Beklentiler ve Deneyimler

International Students Studying Undergraduate Education in Sakarya: Expectations and Experiences

Rümeysa Betül Gündüz

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, rumeysabetulgunduz@gmail.com

ORCID:0009-0009-8333-4252

Journal of Migration and Political Studies

MIPOS 2023

Cilt Volume I - Sayı Number I

ss. pp. 35-53

Geliş Tarihi Received: 14.07.2023

Kabul Tarihi Accepted: 16.09.2023

Atıf Citation: Gündüz, R. B. "Sakarya'da Lisans Eğitimi Alan Uluslararası Öğrenciler: Beklentiler ve Deneyimler." *Journal of Migration and Political Studies* 1 (2023): 35-53

ÖZET

Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme motivasyonlarını ve Türkiye'de lisans eğitimine başladıktan sonraki tecrübelerini anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Araştırmanın üç temel odağı bulunmaktadır: Öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki beklentileri, geldikten sonraki deneyimleri ve Türkiye'nin gelecek tasavvurlarındaki konumu. Bu bağlamda Sakarya Üniversitesi'nde eğitim gören 7 öğrenciyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ile Türkiye'deki toplumsal ve kurumsal faktörlerin uluslararası öğrencilerin gündelik yaşam pratiklerine etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmada fenomenolojik araştırma deseni benimsenmiştir. Görüşmeler sonucunda ulaşılan veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenerek 4 başlıkta analiz edilmiştir. Bu başlıklar katılımcıların uluslararası öğrencilik deneyimleri, Türkiye'ye göç etme motivasyonları, Türkiye'de lisans eğitimi deneyimleri, lisans eğitimine dair değerlendirmeleri, Türkiye'de günlük yaşam ve gelecek tasavvurlarıdır. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerindeki temel motivasyon nitelikli eğitim ve din özgürlüğüdür. Öğrenciler Türkiye'de kaldıkları süre boyunca en fazla ekonomik krizlerden ve göçmen karşıtı olaylardan etkilenmektedir. Katılımcılar, düzenli göçmen olduklarını vurgulayarak, sığınmacıların ülkeye uyum sağlamasının göçmen karşıtlığını azaltacağını düşünmektedirler. Katılımcıların tamamı Türkiye'deki eğitimlerinden memnun olsalar da mezun olduktan sonra Türkiye'den ayrılma eğilimindedirler. Bu çalışma, Türkiye'nin küresel eğitim şartlarına uygun politikalar geliştirebilmesine katkıda bulunması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası Göç, Uluslararası Öğrenciler, Yükseköğretim*

EXTENDED ABSTRACT

This study focuses on the motivations of international students to choose Turkey and their daily lives through the example of Sakarya University. According to the data disclosed in the Higher Education information system, Sakarya University is one of the universities with the highest number of international students. Although the reasons why the students interviewed prefer Turkey vary depending on the country they come from, the most influential factors can be listed as follows: quality education, religious freedom, scholarship opportunities, and cultural and geographical proximity. At the same time, the daily life practices and perspectives on undergraduate education in Turkey differ according to their demographic characteristics. All participants stated that the undergraduate education they received in Turkey met their expectations. However, it has been understood that difficulties encountered in social life such as language problems, miscommunication with peers and teachers, verbal, physical or psychological violence caused by anti-immigrant sentiment, and livelihood difficulties caused by the economic crisis negatively affect perceptions of the country. These difficulties negatively affect the decisions of international students to study or study for a postgraduate degree in Turkey. The views on this situation have been examined under the heading of Turkey's position in the future conceptions of international students.

Qualitative methods were used in this research and phenomenological research design was adopted. The research group consists of 7 international students from different countries and studying in different departments. All participants are registered to Sakarya University. The fact that the university is one of the top 10 universities with the highest number of international students has been effective in determining the sample. The participants were reached by snowball sampling technique. The data were collected through semi-structured in-depth interviews. It was analyzed by dividing into themes and codes using the content analysis method.

In the study in-depth interviews were conducted with 7 international students from different countries studying at Sakarya University. Marches January 3 Dec 2023 to March 15 Dec 2023 lasted between 40 and 60 minutes. The interviews were conducted between the dates of January and March 2023. 6 Of the interviews were conducted face-to-face and 1 of them was conducted online. 4 Of the participants are men, 3 of them are women. Although there were differences based on gender in the answers, there was no difference in the willingness to participate. All participants came to Turkey through the Presidency of Turks Abroad and Related Communities (YTB). Participants who initially responded positively and refrained from complaining during interviews later felt comfortable expressing their true thoughts, relying on the impartiality of the researcher. On the reasons for choosing Turkey; While students from Asia and Muslim minority countries emphasized the importance of religious freedom, participants from the Middle East and Africa drew attention to the quality of education, and those from the Middle East and Turkic countries drew attention to cultural and geographical proximity. Although the participants came to Turkey without prejudice, they faced difficulties such as language barriers, incidents of verbal and physical violence, financial problems caused by the economic crisis and exclusion due to anti-immigrant media reports. Their common problem is that the language education they receive at the preparatory stage is insufficient.

The participants showed a high awareness of the Decoupling between skilled migration and irregular migration. They emphasized that they came to Turkey by regular means for educational purposes and drew attention to the rights they have. Perceptions of irregular migrants are divided into two; some see their uncontrolled living in cities and their spread as a vulnerability and violation of the rights of local people, and argue that they should be sent back when the war ends. Others put forward the idea that asylum seekers are here because they have to and that the migration process can contribute to the country if managed correctly. As a result, all participants are of the opinion that they can recommend studying in Turkey to others as well. However, they also expressed the issues that need to be improved, such as lack of equipment, inadequacies in language education, and economic concerns. While the participants identify the areas that need to be improved, they all believe that the advantages of studying in Turkey are more. When the position of Turkey in the future plans is examined, the negative impact of the rising inflation in recent years is clearly seen. According to the results of the study, participants plan to return to their families or migrate to a third country due to economic concerns and uncertainties in the employment market. In order for the contributions of international students to the country to be sustainable, solutions to these problem areas should be produced.

Keywords: International Migration, International Students, Higher Education

GİRİŞ

Türkiye Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) yayınlamış olduğu son (2022-2023) istatistiklere göre, Türkiye'de 301.694 uluslararası öğrenci öğrenim görmektedir.¹ Yükseköğretimdeki uluslararası öğrenciler mikro düzeyde üniversitelere, makro düzeyde ise ilgili ülkeye sosyal, kültürel ve ekonomik alan başta olmak üzere birçok açıdan katkı sunmaktadır. Örneğin 2017 yılında uluslararası öğrencilerin Amerikan ekonomisine 42 milyar dolar katkı sağladığı bilinmektedir.² Benzer şekilde uluslararası öğrenciler Avustralya ekonomisinde de önemli bir rol oynamış ve son otuz yılda demir ve kömürden sonra üçüncü en büyük ihracat kalemi haline gelerek, 2019 yılında 40,3 milyar AU\$ gelir sağlamışlardır.³ Birleşik Krallık'ta ise 2021/2022 döneminde kişi başı 58 milyon £ net katkı sağladıkları bilinmektedir.⁴ Danimarka'da uluslararası öğrencilerin sağladıkları ekonomik katkı 1 milyar DKK iken,⁵ Hollanda'da bu meblağ 740 milyon £'dur.⁶ Fransa'da uluslararası öğrencilerin sağladıkları katkı 5 milyon £ olarak tespit edilmiştir.⁷ Türkiye'de ise 198 farklı ülkeden gelmiş olan 300.000 civarındaki uluslararası öğrenci, ekonomiye yılda ortalama 2,1 milyar dolar kazanç sağlamaktadır.⁸ Bu açıdan ele alındığında ev sahibi ülkeler uluslararası öğrenci hareketliliğinin ekonomik boyutunu cazip bularak bu öğrencilere yönelik politikalar geliştirmektedir. Uluslararası öğrenci hareketliliği nitelikli insan dolaşımı sağlaması bakımından da ülkelere avantaj sağlamaktadır. Bu sayede ev sahibi ülkeler yetişmiş, vasıflı öğrencileri bünyelerine katma fırsatı yakalamaktadır.⁹ Yükseköğretimde uluslararasılaşma ulusal sınırları aşan bir misyonu kapsayarak ülkelere çeşitli katkılar sunan bir kaynaktır. Uluslararasılaşmanın ekonomiye sunduğu katkı ülkelerin bu hususu bir gelir kaynağı olarak görmesine yol açmakta ve uluslararasılaşmaya atfedilen değer sayesinde ülkelerin araştırma kapasiteleri genişlemektedir.

¹ <https://istatistik.yok.gov.tr/>, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 12 Temmuz 2023.

² Open Doors "Report on International Education Exchange". //www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Open-Doors-2018-Media-Information. Erişim: 12 Kasım 2022

³ Chowdhury, M. 2021. Internationalisation Of Education and Its Effect On Economic Growth and Development. School of Business, Western Sydney University, Australia, 2019: 207

⁴ Cannings, J, Halterbeck, M., ve Conlon G. 2023. "The Benefits and Costs of International Higher Education Students to the UK Economy."

⁵ "ESN Denmark's Statement Regarding the Closing of English Taught Top-Ups and AP Degrees in Denmark," 2021.

⁶ Wittenborg. "New Report on the Value of International Students for the Netherlands Economy." <https://www.wittenborg.eu/new-report-value-international-students-netherlands-economy.htm>

⁷ Campus France. "Economic Impact of International Students in France." 2022. https://ressources.campusfrance.org/publications/observatoire/en/economic_impact_international_students_in_france_en.pdf

⁸ Kabirova, A. 2023. "Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'ye Ekonomik Katkısı." <https://udef.org.tr/dosyalar/arge/2023-3-29-uluslararasi-ogrenciler-ekonomik-katkilari.pdf>

⁹ Topal, F, Tauscher, S. 2020. "Uluslararası Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine İnceleme", Akademik İncelemeler Dergisi, 2020:311

Uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları farklı kavramlar olarak açıklansa da bazı zamanlarda aynı anlamda kullanımlarına rastlanmaktadır.¹⁰ Knight, küreselleşmenin uluslararasılaşmayı etkilediğini ileri sürerek küreselleşmeyi; “teknoloji, ekonomi, bilgi, değer ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımı” olarak tanımlamaktadır. Uluslararasılaşmayı ise herhangi bir ülkenin küreselleşme sonucunda ortaya çıkan etkilere karşı gösterdiği tepkilerle birlikte ulusal değerlerin korunması şeklinde açıklamaktadır.¹¹ Bu bağlamda yükseköğretimin uluslararasılaşması; yükseköğretimin araştırma-geliştirme, eğitim ve hizmet gibi işlev ve amaçlarına ek olarak küresel ve kültürlerarası bir misyonun dahil edilmesidir.¹² Diğer bir tanıma göre, uluslararasılaşma kurumların ulusal sınırlar dışında hizmet vermesi ve faaliyetlerinin yayılım göstermesi olarak tanımlanmaktadır.¹³ Genç nüfusa sahip ülkelerden, gelişmiş ülkelere doğru artan yükseköğretim talebi, dünya çapında uluslararası öğrenci hareketliliğini aktif hale getirmiştir. Öğrencilerin ve akademisyenlerin ülkelerarasındaki değişimleri ortak araştırma ve eğitim programlarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu sayede yükseköğretim küreselleşmiştir. 1990’lı yıllar sonrasında ciddi şekilde artış gösteren uluslararası öğrenci hareketliliği küresel eğitimin hem sosyokültürel hem de ekonomik ve politik anlamda ülkeler açısından çekici hale gelmesine yol açmıştır.¹⁴ Qiang’a (2003) göre, yükseköğretimde uluslararasılaşmaya etki eden iki temel faktör; uluslararası öğrencilerin milli ekonomiyi olumlu etkilemesi ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak yerel politikaların etkisini yitirmesiyle eğitimde uluslararasılaşmanın kaçınılmaz bir gerçeklik haline gelmesidir.¹⁵ Eğitimin küresel bir misyon kazanması ise üniversitelerin eğitim ve araştırma olanaklarına ve bunun yanında sunduğu sosyal hizmetlere küresel bir boyut kazandırma sürecini ve sürdürülebilir politikalar benimsemesini beraberinde getirmektedir.¹⁶

Türkiye’de uluslararası öğrenciler ilk olarak Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin (30 Nisan 1985) yönetmelikte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan öğrenciler olarak tanımlanmış ve 1990’lı yıllarda önemli bir politika alanı olarak görülmeye başlanmıştır.¹⁷ Türkiye’de 2000’li yılların başında 16 bin civarında seyreden uluslararası öğrenci sayısı günümüzde 300 bine ulaşmıştır (YÖK, 2022-2023). Sayıları her geçen gün artış gösteren uluslararası öğrencilerin çoğu Balkanlardan, Türk Cumhuriyetlerinden, Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelmektedir. Bu bölgelerden gelen öğrencilerin fazla olması Osmanlı’dan gelen kültürel ve tarihi bağ ile yakından ilişkilidir. Bu soy bağının yanında aynı dine mensup olma ve dini ritüelleri özgürce gerçekleştirebilme olanakları da önemli bir etkiye sahiptir. Türk eğitim sisteminin kaydettiği

---

¹⁰ Beck, K. “Globalization/s: Reproduction and Resistance in the Internationalization of Higher Education”, Canadian Journal of Education 35, No. 3, 2012:136

¹¹ Knight, J. Higher education in turmoil: The changing world of internationalization (Vol. 13). 2008: 5

¹² A.g.e., 21

¹³ Zerengok, D., Guzel, P., Ozbey, S. “The Impact of Leisure Participation on Social Adaptation of International Students”. Journal of Education and Training Studies, 6(2), 2018: 15

¹⁴ Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2011). “Kalite Güvencesi: Türkiye Yükseköğretimi için Stratejik Tercihler.” Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 1(2), 59-65.

¹⁵ Qiang, Z. Internationalization of higher education: towards a conceptual framework. Policy Futures in Education, 1(2), 2003: 8

¹⁶ Zerengok, D., Guzel, P., Ozbey, S. “The Impact of Leisure Participation on Social Adaptation of International Students”, 21

¹⁷ Özer, M. “Türkiye’deki uluslararası öğrenciler”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, (1), 2012: 11

gelişmeler ve öğrencilere sunduğu hizmetler öğrenci hareketliliğini olumlu etkileyen faktörler arasındadır.¹⁸ Yükseköğretim Kurulu (YÖK), uluslararası öğrenciler konusuna önem atfetmekte ve uluslararası öğrenci hareketliliğinin hem nicelik hem de nitelik bakımından gelişmesi için Bologna Süreci, Erasmus Programları, YÖS, Mevlâna Değişim Programı, TURQUAS Projesi, Türkiye Bursları, YABSİS Projesi gibi çalışmalara imza atmaktadır. Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması zorunlu göç hareketlerinden de bir hayli etkilenmiştir. Dünya’da mültecilerin yükseköğretime dahil olma oranı yüzde 3 iken, Türkiye’de yüzde 7,5’i aşmış durumdadır.¹⁹ Tüm bu göç hareketlerinin sonucunda Türkiye’de “yükseköğretimde zaruri uluslararasılaşma” meydana gelmiştir.²⁰ Zorunlu sebeplerle yerlerinden edilerek dezavantajlı konuma gelen göçmenlerin üniversitelere yerleştirilmesi bir yandan çok kültürlülük, evrensel bilgi üretimi gibi konularla ilişkililikten bir yandan da eğitim hakkını korumaya alması bakımından insan haklarına atfedilen değeri ortaya koymaktadır.²¹ Tercih edilecek ülkedeki refah ve güvenlik seviyesi, eğitim kalitesi, burs, barınma imkanları ve mezuniyetten sonra sunulan istihdam olanakları, ülkenin dili, kültürü ve çok kültürlülük düzeyi uluslararası öğrencilerin dikkat ettiği faktörlerdir.²² Uluslararası öğrenciler tercih edecekleri ülkenin koşullarını göz önünde bulundurmakla birlikte kendileri de göç ettikleri ülkeye birtakım kazançlar sağlamaktadırlar. Bu kazançlar ülkeler arasında bir köprü işlevi görerek iş birliği kurma, iletişimi arttırma, ekonomik gelir sağlama, kültürel zenginlik sağlama, ülkenin kültürünü kaynak ülkeye tanıtmaya ve kamusal bir diplomasi nesnesi olmaları biçiminde sıralanabilir.²³ Ayrıca uluslararası öğrencilerin hem kendi kültürlerini geldikleri ülkeye aktarmaları hem de geldikleri ülkenin kültürünü anlama çabaları kampüs ortamında yerli öğrencilerle ciddi bir etkileşim sağlamaktadır. Bu araştırmada “Uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi tercih etme motivasyonları nelerdir?” ve “Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin gündelik yaşam pratikleri nasıl şekillenmektedir?” soruları çerçevesinde Sakarya Üniversitesi’nde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin deneyimlerine odaklanılmıştır. Sakarya Üniversitesi bünyesinde eğitim alan 5000 uluslararası öğrenci ile en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan on üniversite arasında yer almaktadır.²⁴ Türkiye’de yükselen göçmen karşıtı söylemler, göçmenlere yönelik şiddet olayları, göçmenlerin siyasi aktörler tarafından bir politika aracı haline getirilmesi ve tüm bu olayların medya aracılığıyla geniş kitleleri etkilemesi, yerel halk ve göçmenler arasında gerilim oluşturmaktadır. Meydana gelen gerilimden etkilenen bileşenlerin başında gelen göçmen gruplar arasında uluslararası öğrenciler de bulunmaktadır. Bu bağlamda nitelikli göçmen olmaları bakımından sosyal

¹⁸ Snoubar, T. “Türkiye’de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sorunları ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri”, 17-18

¹⁹ Saraç, Y. Yükseköğretimde uluslararasılaşma. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-yuksekogretimde-uluslararasilasma/2233368>. 2021: 60

²⁰ De Wit, H., & Altbach, P. G. Internationalization in Higher Education: Global Trends and Recommendations for Its Future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5, 2021: 34

²¹ Ergin, H., de Wit, H., & Leask, B. Forced internationalization of higher education: An emerging phenomenon. *International Higher Education*, (97), 2019: 9-10.

²² Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı (ÜAK) (2016). Türkiye’de Yükseköğretim ve Uluslararasılaşma, http://cdn.hitit.edu.tr/hitit/files/23530_1610041532492.pdf, 25.04.2022

²³ Özoğlu, M., Gür, B.S., Coşkun, İ. Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler. Ankara: Pelin Ofset, 2012: 22-23

²⁴ <https://istatistik.yok.gov.tr/>, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 12 Eylül 2023

sermayeye büyük bir katkı sağlayan uluslararası öğrencilerin toplumsal yaşamdaki tecrübelerinin araştırılması önem arz etmektedir.

Uluslararası öğrencilerle ilgili hem dünya hem de Türkiye ölçeğindeki çalışmalarda; öğrencilerin yaşadıkları sorunlar, ülkeleri tercih etme motivasyonları ve adaptasyon süreçleri gibi konular öne çıkmaktadır. Yang (2006) İngiltere’de öğrenim gören 12 uluslararası öğrenciyle gerçekleştirdiği araştırmasında uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sorunlara değinmiştir. Çalışmanın bulgularına göre en önemli sorunun sosyal ve kültürel uyumda yaşanan zorluklardır.²⁵ Mori (2000) ve Sandhu (1995) yaptıkları çalışmada kültürel uyum çabasının ve evden uzak olmanın uluslararası öğrenciler için strese yol açtığını belirtmişlerdir.²⁶ Deressa ve Beavers (1988) yaptıkları çalışmada uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sorunların başında maddi sıkıntıların geldiğini ortaya koymuşlardır.²⁷ Öğrencilerin gidecekleri ülkeleri tercih etme sebeplerini ortaya koyan araştırmalar arasında ise Hobsons’ın 2017 yılında gerçekleştirdiği çalışmanın verileri dikkat çekicidir. 62 bin uluslararası öğrencinin katıldığı bu anket çalışmasına göre; öğrencilerin yüzde 79’u üniversite tercihlerinde eğitim-öğretim kalitesini öncelemektedir. Bununla birlikte, misafirperverliğin, güven ortamının ve ekonomik koşulların uygun olması da öğrencilerin gidecekleri ülkeyi belirleyen koşulların başında gelmektedir.²⁸ Karaoğlu (2007) bu bağlamda kültürel değişikliklere uyma çabası arttıkça entegrasyonun olumsuz etkilendiğini, bu farklılıklar azaldıkça öğrencilerin içinde yaşadığı kültürü benimsemelerinin kolaylaştığını belirlemiştir.²⁹ Ancak entegrasyon, tam anlamıyla hâkim kültüre karışmayı ve asimile olmayı gerektirmemektedir. Aksine, azınlık grupların kendi kültürlerini ve kimliklerini korumayı hedefleyen bir süreçtir.³⁰ Kondakçı (2011) ise, uluslararası öğrencileri gidiş öncesi ve gidiş sonrası bireysel/kamusal faktörler olarak iki açıdan ele alır. Bu bakış açısına göre kaynak ülkenin olumsuz şartları ve ev sahibi ülkenin olumlu şartları gidiş öncesi kamusal faktörler iken; öğrencinin kişisel tercihleri, motivasyonu ve istekleri gidiş öncesi bireysel gerekçelerdir. Ev sahibi ülkedeki bağlantılar, ekonomik, sosyal ve kültürel nedenler ve ev sahibi ülkede elde edilen kişisel deneyimler de gidiş sonrası kamusal/bireysel gerekçeleri kapsamaktadır.³¹ Çetinsaya da yükseköğretimde küreselleşme sürecini etkileyen iki boyut olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan ilki kaynak ülkenin kapasitenin yetersiz olması ikincisi ise ev sahibi ülkenin küresel eğitim sistemindeki imajı ve

---

²⁵ Yang, H. 2006. “Understanding experiences of being a Chinese overseas student in the United Kingdom: Learning, culture and identity. In “Ways of knowledge and doing””, Student Conference, University of Birmingham.

²⁶ Mori, S. 2000. “Addressing the mental health concerns of international students. Journal of Counseling and Development”, 78 (2), 137-143.

²⁷ Deressa, B. ve Beavers, I. 1988. “Needs assessment of international students in a college of home economics” Educational Research Quarterly, 12(2), 51-56.

²⁸ Hobsons. “Global International Student Survey 2017: The changing Dynamics of international student recruitment”. https://www.hobsons.com/res/Whitepapers/Hobsons_Insights2017_Global_Web.pdf. Erişim: 4 Kasım 2022

²⁹ Karaoğlu, F. (2007). Yabancı uyruklu öğrencilerde uyma davranışı:TÖMER örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

³⁰ Yaman, F. Uyum ve Ötekileşme Ayrımında Suriyeli Sığınmacılar, Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(1), 2017:106.

³¹ Kondakçı, Y. “Student mobility reviewed: attraction and satisfaction of international students in Turkey”. Higher Education, 62, 2011: 577

sunduğu sürdürülebilir eğitim ve araştırma fırsatlarıdır.³² Bir başka çalışmada Snoubar (2015) Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sorunları ihtiyaç duydukları sosyal hizmetler bağlamında incelemiştir. Yaptığı anket çalışması sonucunda öğrencilerin önyargılı davranışlara, baskıya ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını saptamıştır. Ayrıca yaşadıkları en temel sorunları akademik sorunlar, ekonomik sorunlar, dil sorunları ve ayrımcılığa uğrama olarak tespit etmiştir.³³ Buldukları ülkenin ekonomik durumu da uluslararası öğrencilerin gündelik yaşamını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Topal ve Tauscher (2020) ise Türkiye'deki uluslararası öğrenciler arasında Orta Doğu'dan göç edenlerin Balkanlar'dan göç edenlere göre daha fazla dil problemi yaşadıklarını tespit etmiş ve bunu Arap alfabesinin farklılığıyla açıklamıştır.³⁴ Bir diğer çalışmada uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri arasında; burs imkanları, nitelikli eğitim, hayat standartları ve maliyetler, dinî veya etnik yapı ile kültürel özellikler, kendi ülkelerindeki Türk yetkililerin yönlendirmeleri gibi faktörleri dikkate aldıklarını belirtmiştir.³⁵ Güvenlik ve özgürlük de uluslararası öğrencilerin öncedeği kriterlerden biridir. Örneğin ABD eski Başkanı Trump'ın uyguladığı seyahat yasağı sonrasında yapılan bir çalışmada 1030 öğrencinin yüzde 61'inin karardan sonra Amerika'da eğitim almak konusunda endişeli oldukları ortaya çıkmıştır.³⁶

Bu çalışmada ise “Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme motivasyonları nelerdir?” ve “Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin gündelik yaşam pratikleri nasıl şekillenmektedir?” soruları çerçevesinde uluslararası öğrencilerin deneyimlerine odaklanılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki uluslararası yükseköğretim öğrencilerinin Türkiye'yi tercih etme motivasyonları, gündelik yaşam pratikleri ve gelecek tasavvurlarında Türkiye'nin hangi konumda yer aldığı araştırılmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilere göre uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme motivasyonları çeşitli kaynaklara dayanmaktadır. Nitelikli eğitim, din özgürlüğü, kültürel yakınlık ve aile etkisi bu kaynakların başlıcalarıdır. Türkiye'nin sunmuş olduğu yaşam koşulları ve eğitim imkanları ülkeyi çekici bir seçenek haline getirmektedir. Katılımcıların Türkiye'yi tercih etme sebepleri literatürdeki çalışmalar ile paralellik göstermekle birlikte gündelik yaşam pratiklerinin ve gelecek planlarının farklılaştığı gözlenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda mevcut durumda Türkiye gündeminde önemli bir yerde duran göçmen karşıtlığı ve ekonomik kriz faktörlerinin öğrencilerin geleceğe yönelik kararlarına ve ülkeye yönelik algılarına en fazla etki eden olaylar olduğu görülmüştür.

I. Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye'ye yükseköğretim amacıyla gelmiş olan uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme motivasyonlarının ve gündelik deneyimlerinin anlaşılması amacıyla nitel araştırma yöntemleri

³² Çetinsaya, G. Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, Genişletilmiş 2. Baskı. 2014: 145

³³ Snoubar, T. “Türkiye’de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sorunları ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. 2015: 118

³⁴ Topal ve Tauscher, “Uluslararası Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine İnceleme”, 328

³⁵ Özer, M. “Türkiye’deki uluslararası öğrenciler”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, (1), 2012: 11

³⁶ Hobsons. “Global International Student Survey 2017: The changing Dynamics of international student recruitment”, 13

kullanılmıştır. Nitel yöntem kullanılarak yapılan araştırmalar, çalışılan konuya dair çok boyutlu bulgular elde edilmesine ve derinlemesine analizler yapılmasına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda, nitel araştırmalarda araştırmacı ile görüşmeci arasında resmi ve nicel sayılara dayanan bir ilişkinin ötesinde anlam dünyalarının gündelik dil aracılığıyla aktarıldığı bir ilişki kurulmaktadır.³⁷ Bu çalışmada da nitel araştırma yöntemi kullanılarak; katılımcıların kendi perspektiflerinden yola çıkarak Türkiye'yi tercih etmelerinde etkili olan faktörlerdir. Türkiye'de yabancı öğrenci olma deneyimleri ve bu duruma yükledikleri anlam ele alınmıştır. Araştırmada fenomenoloji yaklaşımı araştırma deseni olarak benimsenmiştir. Fenomenolojik desen, farkındalığa sahip olduğumuz halde derinlikli bilgisine sahip olamadığımız durumlara odaklanmaktadır.³⁸ Fenomenolojik çalışmalarda veri kaynağı olarak, araştırmacının odağında yer alan durumu tecrübe etmiş bireyler ya da gruplar referans alınmaktadır. Bu bağlamda uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yükseköğretime dahil olmalarını etkileyen faktörler ele alınarak uluslararası öğrencilerin gündelik yaşam pratikleri fenomen kabul edilerek; bireysel görüşmeler ile uluslararası öğrencilerin deneyimleri ortaya konulmuştur.

II. Veri Toplama Tekniği

Bu araştırma özelinde Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin göç, sosyal yaşam ve eğitim süreçlerindeki deneyimleri araştırılmıştır. Sakarya Üniversitesi'nin en fazla uluslararası öğrenci barındıran on üniversite arasında olması bunda etkili olmuştur.³⁹ Bu nitel araştırmanın veri toplanmasında görüşme ve gözlem teknikleri ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve Sakarya'da ikamet eden yedi uluslararası öğrenci ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesi aşamasında içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcının demografik bilgilerine, yükseköğretime karar verme ve göç sürecine, Türkiye'deki sosyal yaşantılarına ve gelecek planlamalarına dair soruları içermektedir.

III. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örneklem tekniklerinden ölçüt örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir. Bu aşamada örnekleme belirlemek için iki temel ölçüt oluşturulmuştur: a) En az lisans düzeyinde olunması b) Dil yeterliliği açısından hazırlık sınıfını (Tömer) geçip lisans eğitimine başlamış olması. Örneklem Sakarya Üniversitesi'nde eğitim gören 7 öğrenciden oluşmaktadır.

IV. Bulgular

a. Katılımcıların Sosyodemografik Profili

---

³⁷ Yanchar, S. C., Gantt, E. E., ve Clay, S. L. On The Nature of a Critical Methodology. *Theory and Psychology*.15. 2005: 32

³⁸ Yıldırım, A., & Simsek, H. (1999). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11 baskı: 1999-2018): 72

³⁹ Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Araştırma kapsamında kendileriyle derinlemesine görüşme gerçekleştirilen 7 uluslararası öğrencinin; yaş, cinsiyet, Türkiye'ye geliş yılı, okuduğu bölüm, medeni hal, barınma ve istihdam durumlarına dair bilgiler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Demografik Bilgileri

	Yaş	Cinsiyet	Geldikleri Ülke	Göç Edilen Yıl	Öğrenim Gördükleri Bölüm	Medeni Hal	Barınma Durumu	Çalışma Durumu
K1	24/19 98	Erkek	Tayland	2018	Uluslararası İlişkiler (4)	Evli	Yurt	İş Arıyor
K2	25/19 97	Erkek	Afganistan	2016	Uluslararası İlişkiler (4)	Bekar	Ev	Part-time
K3	24/19 98	Kadın	Tayland	2018	Tarih (4)	Bekar	Yurt	Çalışmıyor
K4	22/20 01	Erkek	Kazakistan	2018	Uluslararası İlişkiler (4)	Bekar	Yurt	Çalışmıyor
K5	24/19 99	Kadın	Tayland	2018	Gazetecilik (4)	Bekar	Yurt	Staj Yapıyor
K6	23/20 00	Erkek	Zimbabve	2018	Gazetecilik (4)	Bekar	Yurt	Staj Yapıyor
K7	25/19 97	Kadın	Afganistan	2018	Uluslararası İlişkiler (4)	Bekar	Yurt	Tercümanlık Şirketinde Çalışıyor

Sakarya Üniversitesi'nde öğrenimine devam eden 7 uluslararası öğrenci ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 31.01.2023-15.03.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen görüşmeler 40-60 dakika aralığında sürmüştür. Görüşmelerin 6'sı yüz yüze 1'i çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların tamamı Türkiye'ye Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı programı (YTB) aracılığıyla gelmiştir. Görüşmecilerden 4'ü erkek, 3'ü kadındır. Sorulara verilen cevaplarda cinsiyete dayalı farklılaşmalar olsa da görüşmelere katılımda isteklilik konusunda herhangi bir ayrım söz konusu olmamıştır.

b. Türkiye'ye Göç Etme Motivasyonları

Yükseköğretim amacıyla farklı bir ülkeye göç etmek birtakım motivasyonlar sonucunda gerçekleşmektedir. Öğrenciler belirli bir süre içerisinde hedeflenmiş olan kazanımları en verimli ve ideal biçimde elde edebilecekleri ülkelere yönelmektedirler. Bu bağlamda katılımcılara ilk etapta Türkiye'yi tercih etmelerinde etkili olan unsurlara dair sorular sorulmuştur. Uluslararası öğrencilerin yükseköğretim için farklı bir ülkeye

göç etme nedeni olarak benimsedikleri temel motivasyon daha iyi bir eğitim almaktır. Neredeyse tüm katılımcılar Türkiye'ye daha iyi bir eğitim alacakları düşüncesiyle göç etmişlerdir. Genel olarak bakıldığında Türkiye'ye göç etme sebeplerini Asya'dan ve Müslümanların azınlıkta olduğu ülkelerden gelen katılımcılar dini rahat yaşayabilmek olarak açıklarken; Orta Doğu ve Afrika'dan gelen katılımcılar daha nitelikli eğitim alma isteklerini; yine Orta Doğu'dan ve Türk Cumhuriyetlerinden gelenler kültürel yakınlık ve soy bağı faktörünü ileri sürmüşlerdir. Katılımcıların gözettikleri ortak faktör din özgürlüğü, helal yiyecek bulmanın kolaylığı olmakla birlikte bir kısım katılımcı ise Türkiye'yi tercih etme sebebi olarak kendinden önce aile bireylerinin Türkiye'de eğitim almış olmalarını; bir kısmı kurumlara ve topluma duydukları güveni; bir kısmı ülkenin coğrafi konumunun sağladığı avantajları saymıştır. Katılımcı 1 buna örnek olarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Tayland'da okumadım çünkü Türkiye'de uluslararası ilişkiler okumak daha avantajlı. Çünkü hem Ortadoğu çalışabilirsin hem de Batı. Bu yüzden bu coğrafyada okumak daha mantıklı oluyor. Tabi ki orada okusam daha çok Asya çalışmaları olurdu ama orada zaten Asya çalışan akademisyenler çok. Ama Ortadoğu ayrı. Siz burada Türkçeyle birlikte Farsça ve Arapça'yı da öğrenebilirsiniz. Batı dillerini zaten ekstra olarak öğrenebilirsiniz. Daha geniş çalışma alanı olduğu için Türkiye'yi tercih ettim.” (K1)

Katılımcılar yükseköğrenim için Türkiye'ye geliş süreçlerini büyük ölçüde kendi araştırmaları sonucunda öğrenmişlerdir. Öğrencilerin tamamı YTB ile gelmiş olmakla birlikte geldikten sonra farklı dernek ve birliklerin faaliyetlerine dahil olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin okudukları bölümlere yerleşmelerinde ilgi alanları doğrultusunda bilinçli tercihler yaptıkları gözlemlenmiştir. Yükseköğretim amacıyla Türkiye'ye göç eden öğrencilerin tercihlerine etki eden en önemli faktörler; nitelikli eğitim, ibadetlerin özgürce yaşanabilmesi ve diplomalarının uluslararası geçerlilik kazanacak olmasıdır. Tablo 2'de öğrencilerin Türkiye'yi ve öğrenim gördükleri bölümleri tercih etme motivasyonları yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Uluslararası Öğrencilerin Türkiye’yi ve Okudukları Bölümleri Tercih Etme Motivasyonları

	OKUDUĞU BÖLÜM	GELDİĞİ ÜLKE	TÜRKİYE’Yİ TERCİH ETME SEBEPLERİ	OKUDUKLARI BÖLÜMÜ TERCİH ETME SEBEPLERİ
K1	Uluslararası İlişkiler	Tayland	Din özgürlüğü ve nitelikli eğitim	Ailesinin yönlendirmesi
K2	Uluslararası İlişkiler	Afganistan	Güvenlik	Ülkesindeki iç karışıklığı çözümü arzusu
K3	Tarih	Tayland	Nitelikli eğitim ve güvenlik	Türkiye’de Batı merkezli eğitim dışında bakışların var olması
K4	Uluslararası İlişkiler	Kazakistan	Daha iyi fırsatlar	Rastgele bir tercih
K5	Gazetecilik	Tayland	Din özgürlüğü ve güvenlik	Ülkesinde objektif bilgi yayınlama arzusu
K6	Gazetecilik	Zimbabve	Burs imkanları	İlgi duyması
K7	Uluslararası İlişkiler	Afganistan	Nitelikli eğitim	Ülkesindeki iç karışıklık sonucunda bölüme ilgi duyması

c. Türkiye’de Lisans Eğitimi Deneyimleri

Katılımcılardan 4’ü uluslararası ilişkiler, 2’si gazetecilik, 1’i ise tarih bölümünde öğrenim görmektedir. Uluslararası öğrencilerin akademik başarılarına etki eden çeşitli faktör vardır. Öğrencilerin okul ile kurdukları ilişki ve derslere duydukları ilgi okul başarılarını doğrudan etkilemektedir. Kampüs ortamında kurulan iletişimin niteliğinin, sosyalleşme ve dil öğrenme düzeylerinin öğrencilerin derslere katılma motivasyonlarında belirleyici bir rol oynadığı saptanmıştır. Özellikle dil yeterliliği öğrencilerin derse söz alarak aktif katılmaları ve ders başarıları ile doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple sosyalleşme ve derslere katılım arasında bir bağ vardır. Tarih bölümünde öğrenim gören bir katılımcı konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Okuldakiler derslerden verim alamayacaksın, grup ödevlerinde görevi yapamayacaksın gibi davranıyorlar. Bu dil probleminde kaynaklanabilir. İlk iki yıl covid olduğu için online okudum ve

Türkçeyi geliştiremedim.3.sınıfta sıfırdan başladım gibi oldu ve çok zorlandım. Pandemi benim dilimi ve derslere katılımımı olumsuz etkiledi.” (K3)

Uluslararası öğrencilerin ders sürecinde söz alarak soru sormaları ve yorum yapmaları derse ne kadar aktif katıldıklarına ve kendilerini sınıf içerisinde ne kadar görünür kıldıklarına işaret etmektedir. Örneğin dil yetersizliği çeken öğrenciler alay edilme ve yanlış ifadeler kullanma gibi çekincelerle söz almaktan kaçındıklarını beyan etmişlerdir. Yani derse katılım düzeyi ile dil gelişimi arasında bir ilişki mevcuttur. Duruma ilişkin uluslararası ilişkiler bölümünde öğrenim gören bir öğrencinin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Hocalarla ekstra samimiyet kuramadım ama bu benden kaynaklanıyor olabilir. Sınıf arkadaşlarımla da samimiyeti zor kurdum. Yabancı arkadaşlarla ilişkim çok iyi ama Türk arkadaşlarla samimiyet kurmak zor oldu, neden bilmiyorum. Bu yıl son yılımızda ancak arkadaşlık kurabildik. Daha çok grup halinde geziyorlar ve dışa kapalılar sanırım bu yüzden. Yoksa ben asosyal olduğumu düşünmüyorum. Araya pandeminin girmesi de bence uyum sağlamamızı etkiledi.” (K7)

Uluslararası öğrencilerin hata yapmamak için sınıf içerisinde kendilerini geri çekme durumları, çevresindekilerle çatışmamak için kendi düşüncelerini gizleyip, sessizleşme yoluna başvurdıklarının bir göstergesidir. Dil yetersizliğinin de öğrencilerin toplumsal uyumunu aksatan bir faktör olduğu gözlenmiştir. Öğrenciler hazırlık sınavında Türkçe eğitimi alıp muafiyet sınavını geçmiş olsalar bile derste anlatılan konuları tam olarak anlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Muafiyet sınavlarının akademik dil becerisini tam olarak ölçemediği ve yetersiz dil becerileri sebebiyle öğrencilerin derse katılımında zorluk çektikleri görülmüştür. Katılımcıların Türkçe konuşma becerileri akademik anlamda zayıf olsa da iletişim anlamında iyi seviyede olduğu görülmüştür. Öğrenciler Türkçeyi akıcı bir şekilde konuştuğundan görüşmeler esnasında dil açısından herhangi bir anlaşmazlık yaşanmamıştır. Türk öğrencilerle arkadaşlık kuran öğrencilerin dil becerilerinin daha gelişmiş olduğu da aşikâr bir biçimde görülmüştür. Bu öğrenciler kendilerini daha iyi cümlelerle ifade etmişlerdir. Tecrübelerini aktarırken rahat davranarak sorulan sorulara kendi yorumlarını da katmışlardır. Dolayısıyla sosyalleşme düzeyi yüksek olan öğrencilerin dil becerilerinin gelişmiş olduğu ve bunun da entegrasyonu doğrudan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir katılımcının dil öğrenimine dair görüşleri şu şekildedir:

“Bir yabancı için gittiğin ülkenin dilini öğrenmek çok zor. Bir de sadece bir yıl eğitim alıp sonra fakülteye gidiyorsun bu çok yetersiz.” (K6)

Öğrencilerin tamamı Türkiye’de aldıkları lisans eğitiminden memnun olmakla birlikte eksiklik olarak gördükleri hususları belirtmişlerdir. Birçok öğrenci hem Türkçe eğitiminin hem de üçüncü bir dil olarak İngilizce eğitiminin ve derslerde kullanımının eksikliğini dile getirmiştir. Katılımcıların bir kısmı bölümleri açısından ihtiyaç duydukları kaynak, ekipman ve laboratuvar eksikliğinden de söz etmiştir. Bir kısmı ise ilgi duydukları alanlarda hocalarından gerekli desteği göremediklerinden bahsetmiştir. Katılımcıların hemfikir olduğu konu ise derslerin sağlam bir teorik zemine dayandırılarak nitelikli biçimde işlendiğidir. Bir katılımcı eğitimin kalitesinin ders içerisinde aktif katılıma imkân tanınmasıyla ilişkili olduğunu ifade etmiştir:

“Eğitim aslında iyi ama Türkçe çok zor. Mesela bizde hiyerarşi sistemi var çocukluğumuzdan beri öğretmen sınıfa giriyor anlatıp çıkıyor öğrencilerin susması lazım. Ama burada herkes fikirlerini söyleyebiliyor bu özgüven açısından da çok iyi bir şey. Yani çalışkansa dili de öğrenirsin ama zor.” (K5)

Uluslararası öğrenciler derslerde oluşan tartışma ortamı uluslararası öğrenciler tarafından “ifade özgürlüğünün olması” ve “hocaların öğrencilerin fikirlerine önem vermesi” olarak değerlendirmekte ve olumlu bir durum olarak öne çıkarmaktadır.

d. Lisans Eğitimine Dair Değerlendirmeleri

Üniversitelerin birer çekim merkezi olarak geliştirilmesi ve öğrencilerin aldıkları eğitime dair değerlendirmelerin incelenmesi uluslararası öğrencilerin ülkeye sunacakları katkılar dikkate alındığında son derece önemlidir. Bu katkıların sürdürülebilir olmasında uluslararası öğrencilerin memnuniyetleri etkili olmaktadır.⁴⁰ Katılımcıların tamamı aldıkları eğitimi nitelikli bulduklarını ve başkalarına tavsiye edebileceklerini ifade etmişlerdir. Eğitim sisteminde aksaklıklar olduğunu düşünen ve eleştiriler yönelten öğrenciler de bu görüşte olmuştur. Bu durum öğrencilerin hem aldıkları eğitime eleştirel yaklaşarak eksikleri saptayabildiklerinin hem de tatmin olduklarının bir göstergesidir. Bunun sebebi ise öğrencilerin kendi ülkelerindeki eğitimi yeterli bulmamalarından ileri gelmektedir:

“Türkiye’de deniz olması, eğitimin çok çok iyi olması ve arkadaşlarımla olmaları beni çok etkiledi. Abim de hep bana burada eğitim çok çok iyi buraya gel diyordu o çok etkiledi. Bizim ülkemizde eğitim bu kadar ulaşılabilir değil ve istediğimiz alanda ilerleyemiyoruz. Buradaki eğitimden yüzde 90 memnunum.” (K2)

Katılımcılar Türkiye’ye göç ederken eğitim ve güvenliği ön planda tutmakla birlikte kültürlenme ve aktif sosyal yaşam gibi beklentilerle yola çıktıklarını dile getirmişlerdir. Bu motivasyonlarla göç eden öğrencilerin bir kısmı beklentilerine karşılık bulduklarını belirtmişlerdir. Beklentisine karşılanamayan; olumsuz değerlendirmelerde bulunan öğrenciler ise Sakarya’nın kısıtlı imkanlara sahip bir şehir olması, ekonominin kültürel aktivitelere katılıma imkân tanınamaması ve okulda sosyalleşmeye dair aktivitelerin olmaması sebeplerini ileri sürmüştür. Bir katılımcı buna dair görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Sakarya’dan memnunum ama biraz sıkıcı. Yani yapacak bir şey yok. Tayland’da 7/24 her yer canlı restoranlar hep açık. Ama burada akşam olunca her yer karanlık oluyor biraz korkutucu. Bir de biz müstakil evlerde oturuyoruz burada siz hep apartmanda oturuyorsunuz o yüzden sokaklar ve evler dar gibi geliyor bana.” (K5)

⁴⁰ Alakbarov, N., Gündüz, M., Gündüz, M., Ertuğrul, C., Şahinler, S. Uluslararası Öğrencilerde Uyum ve Memnuniyet; Uşak Üniversitesi Örneğinde İstatistiksel Analiz, Konya: Eğitim Yayınevi. 2017: 18

Uluslararası öğrencilerin kaynak ülkelerden eğitim almayı isteyen potansiyel öğrencilere ülkeye dair bir imaj aktaracak olmalarından dolayı eğitim aldıkları ülkeden memnun ayrılmaları son derece önemlidir.⁴¹ Görüşmelerden elde edilen veriler katılımcıların akademik anlamda beklediklerine karşılık bulduklarını göstermektedir. Bununla birlikte fark ettikleri eksiklikleri de dile getirerek bu eksikliklerin giderilmesi durumunda eğitimin çok daha kaliteli hale gelebileceğine dikkat çekmişlerdir. Özellikle ikinci ve üçüncü dil edinme konusundaki eksiklik ve uygulamalı bölümlerdeki materyal eksikliği ortak ifadeler arasında yer almaktadır. Kültürel ve sosyal anlamda beklentilerin karşılanması incelendiğinde ise Asya'dan din özgürlüğü beklentisiyle gelen öğrencilerin daha memnun olduğu; Ortadoğu ve Afrika'dan daha sosyal bir yaşam beklentisiyle gelenlerin ise olumsuz bir görüşe sahip olduğu gözlenmiştir. Fakat bu husus uluslararası öğrencilerin Türkiye'de lisans eğitimi almayı çevresine tavsiye etmelerini engellememiştir. Türkiye katılımcıların birçoğunda olumlu bir imaja sahiptir. Lisans eğitimi aldıkları süreçte, ülkenin sahip olduğu toplumsal imaj ve kayıtlı oldukları okullara yönelik görüşleri uluslararası öğrencilere dair etkili pazarlama stratejilerinin gelişmesini de sağlamaktadır.⁴² Bu stratejilerin öğrencilerin taleplerini karşılamadığı durumlarda eğitim için geldikleri ülkeden geri dönmeyi ve eğitim almak isteyen diğer öğrencilere tavsiye etmedikleri gibi olumsuz durumlarla karşılaşılabilir. Kendisiyle görüşme yapılan katılımcılar bilhassa dil öğreniminin gelecek planları üzerindeki öneminden söz etmişlerdir. Kültürel ve bölgesel yakınlık sebebiyle ülkeyi tercih edecek olan öğrencilerin öncesinde Türkçe öğrenimine başlamalarının gerekliliğini vurgulamışlardır. Türkiye'yi tavsiye etmekten geri çekilmelerine ise son dönemde artış gösteren göçmen karşıtlığı ve siyasi gerilim sebep olmaktadır. Siyasetin toplumun her alanına sirayet ettiği seçim sürecinde göçmenlerin de bir politika aracı olarak görülmesi, göçmen bireylerin hedef tahtası konumuna gelmelerine yol açmıştır. Bu durumun sonucunda katılımcılardan bazıları ırkçı davranışlara maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir. Maruz kaldıkları olayları topluma genelleme eğiliminde olmamakla birlikte kendilerini güvende hissetmediklerini dile getirmişlerdir. Öğrenciler son yıllarda yaşanan ekonomik kriz sebebiyle Türkiye'de her şeyin pahalılaşığına dikkat çekmişlerdir. Artık burslarının yeterli gelmemesi sebebiyle katılımcıların birçoğu ailesinden destek isteme ve işe başlama yollarına başvurduklarını dile getirmiştir. Ekonomik kriz öğrencilerin gelecek planlarına da etki etmiştir. Mezuniyet sonrasında Türkiye'de kalarak yükseköğretime devam etmek ve istihdama dahil olmak isteyen öğrenciler barınma imkanlarının zorlaşmasıyla ailelerinin yanına dönme eğiliminde olmuşlardır. Öğrencilerin ekonomiye dair görüşleri göçmenler bağlamında da şekillenmektedir. Bu duruma ilişkin bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Suriyeliler ve Afganlarla ilgili bu kararlar bence ırkçılıktan değil ekonomiden kaynaklanıyor. Mesela Ümit Özdağ mesela bazen çok ağır tepkiler veriyor bunları bazen ırkçılık olarak analiz edebiliriz. Ben de bazen endişeleniyorum. En çok canımı sıkan Ümit Özdağ ve CHP'nin tavrı. Mesela resmen sokakta göçmenlerin yanına gidiyor ve ben iktidara gelirim hepinizi geri göndereceğim diyor.

---

⁴¹ Li, R. Y., & Kaye, M. Understanding Overseas Students' Concerns and Problems. Journal of Higher Education Policy and Management, 20(1), 1998: 48

⁴² Arambewela, R., Hall, J., Zuhair, S.' Postgraduate International Students from Asia: Factors Influencing', Journal of Marketing for Higher Education, 15(2), 2006: 111

Onların birçoğu zorunluluktan geliyorlar ve zor şartlarda yaşıyorlar. Siyasetçilerin bu söylemleri beni etkiliyor. Ben göçmenlerin Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediğini düşünmüyorum. Evet az bir ücretle sigortasız çalıştıkları bir gerçek ama ne bileyim Türkiye’de yaşayan 85 milyon kişi de iktidar güzel yönetirse iş bulabilir.” (K2)

Diğer bir katılımcı ise kendisinin etkilenmediğini belirterek dışarıdan bir göz olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Ekonomik kriz herkes gibi benim de günlük yaşamımı etkiledi ama uzun vadede Türkiye’ye yerleşme planım olmadığı için çok da etkilenmedim. Daha çok buradaki insanlar için üzülüyorum. Ha mesela gençlerin çok umutsuz olması beni psikolojik olarak etkiliyor. Ve gençlerin çoğunun ekonomi ve siyasetle çok fazla ilgilenip kendilerine de çok fazla baskı yaptıklarını düşünüyorum. Zor bir durum.” (K4)

Sakarya’nın kendilerini güvende hissetmeleri açısından avantajlı bir şehir olduğu kanaatinde olmaları, yaşadıkları şehirde rahat ve mutlu hissetmeleri ortak vurgulardandır. Görüşülen katılımcılardan ırkçı saldırılara maruz kalanların bir kısmı Asya’dan bir kısmı Ortadoğu’dan gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Ortadoğu’dan gelen öğrencilerin bu davranışlara maruz kalmasının sebebinin Arap baharı sonucunda yaşanan Suriye göçüne gösterilen tepki ve sınırdaki sorunlardan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Asya’dan göç eden bireyler ise dış görünüşlerinden göçmen oldukları anlaşılması sonucunda ayrımcı tutumlara maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

e. Türkiye’de Günlük Yaşam

Tüm katılımcıların aldıkları burslar dolayısıyla asgari düzeyde geliri bulunmaktadır. Son yıllarda bu bursların yetersiz gelmeye başlamasıyla bir kısmı ailesinden destek almaya; bir kısmı ise çalışmaya başlamıştır. Görüşmeler sonucunda günlük yaşamda zorlandıkları iki temel husus saptanmıştır: İlki uluslararası öğrencilerin kiralık ev bulmakta zorlanması ikincisi ise artan göçmen karşıtlığı sebebiyle yerli halk ile iletişim kurmakta güçlük çekmeleridir. Öğrenciler yabancı olmaları bakımından genellikle dışlanma deneyimleri yaşamaktadırlar. Bu durum uluslararası öğrencilerin olumsuz algılarının çoğunlukla dışlama ve ötekileştirme deneyimleri sonucunda oluştuğunu göstermekte ve söylemleri de bu noktaya odaklanmaktadır:

“Şiddet olayları görünce endişeleniyorum. Acaba sıra bana da gelecek mi diye düşünüyorum. Mesela birgün arkadaşım avm’ye gitmişti maske yasağı kalktığı halde maskesiz olduğu için üstüne kahve fırlatmışlardı ama Türkler de maskesizdi sadece arkadaşımı Çinli zannetmişlerdi ve uzun süre evden çıkamamıştı.” (K3)

Öğrencilerin toplumsal yaşamda yerel halk ile kurdukları ilişkilerde pandeminin etkisi dikkat çekmektedir:

“Pandemi döneminden beri böyle şeyler yaşadım. Yüzüm Asyalılara benzediği için... İzmir’e gitmiştim, kuzenimle kafede oturuyorduk. Yemek yiyorduk. Bir anne bebeğiyle birlikte geçiyordu. Ve birden bana tükürdü, git Çin’e geri dön diye bağırdı. Beni Çinli sandığı için böyle yaptı. Ben Çinli de olabilirdim ama yıllardır ülkeme gitmemiş olabilirdim. Nereden biliyorsun ki? Taylandlı olan başka bir arkadaşım da çekik gözlü olduğu için Çinli zannedilip pandemi döneminde otobüsten indirilmişti.” (K1)

Öğrenciler yaşadıkları sorunlar karşısında ilk olarak kendileri gibi uluslararası öğrencilerden; özellikle de aynı ülkeden gelen öğrencilerden yardım istemektedirler. Aynı memleketten gelen arkadaşlarıyla hem öğrencilik deneyimlerini paylaştıkları hem de yaşadıkları zorluklar karşısında birbirlerine destek oldukları görülmüştür. Başvurdukları diğer bireyler ise genel olarak aile bireyleri, öğretim görevlileri ve yurt görevlileri olmaktadır.

Katılımcılar uluslararası öğrenci olmaları bakımından düzenli göçmen kategorisinde yer almaktadır. Görüşmeler esnasında öğrencilere Türkiye’nin göç politikasına ve siyasetçilerin göçmenlere yönelik söylemlerine dair görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin tamamı açık kapı politikasını eleştirmekle birlikte göçmenlere yönelik bakışları ikiye ayrılmıştır. Bir kısmı göçmenlerin ülkenin güvenliğini düşürdüğünü, Türk halkının kaynaklarını tükettiğini ve ekonomiyi olumsuz etkilediğini savunmaktadır. Diğer kısmı ise göçmenleri dezavantajlı olmaları bakımından yardım edilmesi gereken bir grup olarak ele alarak; kültürel zenginlik anlamında yapacakları katkıya odaklanmaktadır. Her iki görüşe sahip olan katılımcılar da kendilerinin düzenli göçmen olduklarını vurgulayarak göçmenlerin geri gönderileceğine dair söylemlerden etkilenmediklerini ve resmi olarak belli haklara sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Gündelik yaşam düzeyinde şahit oldukları fiziksel ve psikolojik şiddet olaylarından dolayı endişe hissetmeler de eğitim ve ülkede kalma düzeyinde herhangi bir kaygıları bulunmamaktadır:

“Göçmen karşıtı söylemlerden etkileniyorum aslında, baktığım kadarıyla Zafer Partisi yapıyor bunu. Aslında Türkiye’de şu anda güvenleştirme politikaları mevcut diyebiliriz. Yani kamuoyu haberler kullanılarak siyasi partiler kullanılarak güvenleştiriyor. Bu durum beni tabii ki etkiliyor. Mesela geçen otobüse bindim direkt Afgan mısın diye sordular, değilim dedim. Bu sorudan bayağı etkilendim. Çünkü ben sonuçta düzenli bir göçmenim ama yüzümden göçmen olduğum anlaşıldığı için düzensiz göçmen olduğum zannediliyor. Mesela geçen yurttan ailemle görüntülü konuşuyordum. Yanımdaki Türk arkadaşlar benim konuştuğum dili duyunca mülteci konusu konuşmaya başladılar. Aslında ilk gittiğimde farklı bir şey konuşuyordular, benim dilimi duyunca mülteci konusunu konuşmaya başladılar. İşte bu da direkt beni gördükleri için öyle davrandıklarını düşündürüyor. Maalesef kitle iletişim insanların düşüncelerini yanlış yönlendiren bir araç olmuş.” (K1)

Uluslararası öğrencilerin nitelikli göçmen olmaları bakımından sahip oldukları haklar onlara güven vermektedir. Ülkede kalışlarını, eğitimlerini ve barınma durumlarını bu haklarla garanti altına almış olmaları ülkeye duydukları güvenin artmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu hakları bir savunma mekanizması olarak kullanarak toplumsal alanda da sığınmacılardan ve mültecilerden kendilerini farklılaştırmaktadırlar:

“Aslında hiç etkilenmiyorum. Yani nasıl anlatsam... Aslında kendimi bir göçmen olarak görmüyorum. Eğitim amacıyla geldim ve geri döneceğim. Yani temelli yerleşmeyeceğim için üstüme alınmıyorum. Ama zaten o partiler de nitelikli göçten bahsetmiyorlar. Ayrıca ben Türk devletlerinden geldiğim için beni etkileyeceğini, bir sorun olacağını düşünmüyorum ama büyük konuşmayayım ne olur ne olmaz (gülüyor).” (K5)

Uluslararası öğrenciler göçmen karşıtlığından kaynaklanan kötü niyetli sorgulamalardan rahatsızlık duyduklarını da dile getirmişlerdir. Uluslararası öğrenci olmanın birtakım emekler sonucunda elde edilen kazanılmış bir hak olduğunu ifade etmişlerdir:

“Mesela sürekli sorulan bazı sorular var. Neden Türkiye’yi seçtin ve neden Sakarya’yı seçtin diye. Bu soruların iyi niyetle sorulmadığı zamanı kastediyorum. Çok aldırış etmezdim ama ben buraya yasal yollarla geldim. Sınava girdim, kazandım ortalamam yüksekti mülakatlarım da güzel geçti ve geldim. Geri dönme planım da var Afganistan’ın halini biliyorsunuz ama geri döneceğim. Oranın da bize ihtiyacı var bizi bekleyenler var. Ama bu kötü niyetli sorular beni rahatsız ediyor.” (K7)

Katılımcılara mezun olduktan sonra Türkiye’de kalmayı düşünüp düşünmedikleri, üçüncü bir ülkeye gitme planlarının olup olmadığı ve bu kararlarının sebepleri hakkında sorular yöneltilmiştir. Görüşmeler sonucunda, katılımcılardan 2’sinin Türkiye’de kalmayı düşündüğü tespit edilmiştir. Türkiye’de kalmayı düşünmeyen katılımcılar ise genel olarak iki gruba ayrılmaktadır: kendi ülkelerine dönmeyi düşünenler ve üçüncü bir ülkeye gitmek isteyenler. Kendi ülkelerine dönmeyi düşünen katılımcılar, aile özlemi, Türkiye’de ekonomik zorluklarla karşılaşma ve ülkelerine döndüklerinde yurtdışında eğitim almalarından dolayı itibarlarının artacağı gibi sebepleri ileri sürmektedirler. Ayrıca, kendi ülkelerinde daha iyi yaşam koşullarına sahip olacaklarını düşünmeleri de bu kararlarında etkili olmuştur. Üçüncü bir ülkeye gitme planları olan katılımcılar ise daha iyi yaşam koşulları, farklı kültürleri deneyimleme ve yeni tecrübeler edinme istekleri gibi sebeplerle bu kararı almışlardır. Üçüncü bir ülkede eğitim almanın kariyerlerine ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Bu bulgular, katılımcıların mezuniyet sonrası planlarının çeşitlilik gösterdiğini ve Türkiye’de kalmak istemeyen öğrencilerin farklı nedenlerle bu kararı aldıklarını göstermektedir. Aile bağları, ekonomik faktörler, kariyer hedefleri ve yeni deneyimler gibi etkenler, öğrencilerin tercihlerini şekillendiren önemli faktörlerdir. Öğrenciler geleceğe dair hedeflerini ve gitmek istedikleri ülkeleri şu şekilde aktarmışlardır:

“Ekonomi beni çok etkiliyor. Daha önce de söyledim ben Türkiye’de yüksek lisansa devam etmek istiyorum ama çok çok düşünüyorum. Nasıl olacak bilmiyorum henüz karar veremedim. Eğer yapabilirsem Türkiye Cumhuriyet dönemini araştırmak istiyorum. Türklerin günlük hayatı o dönemde nasıl değişmiş? Batılılaşma süreci Türklerin günlük hayatını nasıl etkilemiş buna bakmak istiyorum. Sonra da akademisyen olarak Türkiye’de kalmak istiyorum (K3).”

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'ye yükseköğretim amacıyla gelen 7 öğrenciyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme motivasyonları, lisans eğitim süreçleri, Türkiye'de gündelik yaşam pratikleri ve mezuniyet sonrası gelecek tahayyüllerine dair görüşleri sorgulanmıştır. Öğrencilerin deneyimlerini, hedeflerini ve gelecek planlarını anlamak için demografik veriler, yükseköğretime geçiş ve göç süreci, lisans eğitim süreci, Türkiye'deki sosyal yaşam, gündelik yaşama dair sorular içeren yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Örneklem, Orta Doğu, Afrika ve Türk Cumhuriyetleri'nden göç etmiş öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan uluslararası öğrencilerin lisans deneyimleri, okul ile kurdukları bağ ve dil yeterliliği gibi faktörlerin akademik başarılarını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Görüşmelerde alınan cevaplara göre, Türkiye'yi tercih etme ve Türkiye'ye güven duyma konularında öğrencilerin çoğunluğunun Müslüman nüfusa sahip bir ülke olmasının önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Kültürel yakınlık ve soy bağının da etkisi ortak bir görüş olarak belirtilmiştir. Türkiye'nin coğrafi konumu, Ortadoğu ve Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler açısından bir avantaja sahiptir. Ayrıca, öğrencilerin Türkiye'yi diğer insanlara tavsiye etmelerinde sosyal çevrelerinin etkili olduğu belirtilmiştir. Türkiye'deki eğitim kalitesi ve burs imkanları gibi faktörlerden öğrencilerin bu kurumlar aracılığıyla haberdar oldukları gözlemlenmiştir. Öğrenciler toplumsal yaşamdaki güvenliklerini büyük ölçüde fiziksel güvenlikleriyle ilişkilendirmişlerdir. Sakarya'nın nüfusunun görece az ve sakin olması, güvenliğin daha iyi sağlanabilmesine yardımcı olmaktadır. Ancak, geldikleri günden bugüne süreç içinde topluma uyum sağlamakta ve yerel halk ile ilişki kurmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun sebebi uluslararası öğrencilerin, göçmen karşıtlığından kaynaklanan önyargılara maruz kalmasıdır. Pandemi ve siyasi gelişmelerin etkisiyle artan göçmen karşıtlığı, yerel halkla iletişim kurmalarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaları, güvenlik endişesi yaşamalarına sebep olmuştur. Bu durumu etkileyen faktörler arasında göçmenlerin politika aracı haline getirilmesi ve ekonomik kriz de yer almaktadır. Özellikle mezuniyet sonrasında Türkiye'de kalmak isteyen öğrenciler ekonomik zorluklarla karşılaşacakları düşüncesiyle ülkelerine dönmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrımcılık konusunda ise deneyimler ve imkanlar doğrultusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı öğrenciler, görüşlerini nedeniyle göçmen oldukları anlaşıldığında sözlü şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bazıları ise staj yaptıkları ve çalıştıkları kurumdaki ayrımcı söylemlere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Arap ülkelerinden gelen öğrencilerin Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilere göre daha fazla önyargıya maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Arap baharı sonucunda oluşan siyasi ve toplumsal gerilimler Arap ülkelerinden gelen öğrencilere karşı sergilenen bu tutumda etkili olmuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, oluşan güvenlik endişesinin toplumsal katılımı ve entegrasyonu olumsuz etkilediği görülmektedir. Aynı zamanda güven faktörü, uluslararası öğrencilerin akademik başarısını da doğrudan etkilemektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de lisans eğitimi alan uluslararası öğrenciler, ekonomik ve sosyal zorluklar yaşasalar da eğitim anlamında olumlu tecrübelerini aktarmışlardır. Fakat elde edilen bulgular, Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için daha iyi koşullar sağlamasının gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA

- Alakbarov, N., Gündüz, M., Gündüz, M., Ertuğrul, C., Şahinler, S. (2017). Uluslararası Öğrencilerde Uyum ve Memnuniyet; Uşak Üniversitesi Örneğinde İstatistiksel Analiz, Konya: Eğitim Yayınevi
- Arambewela, R., Hall, J., Zuhair, S. (2006). Postgraduate International Students from Asia: Factors Influencing. *Journal of Marketing for Higher Education*, 15(2), 105-127.
- Beck, K. (2012). Globalization/s: Reproduction and resistance in the internationalization of higher education. *Canadian Journal of Education*, 35(3), 133-148.
- Campus France. "Economic Impact of International Students in France." 2022. https://ressources.campusfrance.org/publications/observatoire/en/economic_impact_international_students_in_france_en.pdf
- Cannings, J. Halterbeck, M. ve Conlon, G. 2023. "The Benefits and Costs of International Higher Education Students to the UK Economy"
- Chowdhury, M. 2021. Internationalisation Of Education and Its Effect On Economic Growth and Development. School of Bussiness, Western Sidney University, Australia, 45: 200-219
- Çetinsaya, G. 2014. Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, Genişletilmiş 2.Baskı
- Deressa, B. and Beavers, I. (1988). Needs assessment of international students in a college of home economics. *Educational Research Quarterly*, 12(2), 51-56.
- De Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in Higher Education: Global Trends and Recommendations for Its Future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5, 28-46.
- Ergin, H., de Wit, H., & Leask, B. (2019). Forced internationalization of higher education: An emerging phenomenon. *International Higher Education*, (97), 9-10.
- "ESN Denmark's Statement Regarding the Closing of English Taught Top-Ups and AP Degrees in Denmark," 2021.
- Hobsons. "Global International Student Survey 2017: The changing Dynamics of international student recruitment". Erişim: 4 Kasım 2022. https://www.hobsons.com/res/Whitepapers/Hobsons_Insights2017_Global_Web.pdf.
- Karaoğlu, F. (2007). Yabancı uyruklu öğrencilerde uyuma davranışı:TÖMER örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil: The changing world of internationalization* (Vol. 13).

- Kondakçı, Y. 2011. "Student mobility reviewed: attraction and satisfaction of international students in Turkey". *High Educ* 62, 573-592
- Li, R. Y., Kaye, M. (1998). Understanding Overseas Students' Concerns and Problems. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 20(1), 41- 50.
- Mori, S. (2000). Addressing the mental health concerns of international students. *Journal of Counseling and Development*, 78 (2), 137-143.
- Open Doors "Report on International Education Exchange". Erişim: 12 Kasım 2022
<https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Open-Doors-2018-Media-Information>
- Özer, M. (2012). Türkiye'de uluslararası öğrenciler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 10-13.
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2011). "Kalite Güvencesi: Türkiye Yükseköğretimi için Stratejik Tercihler." *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 1(2), 59-65.
- Özoğlu, M., Gür, BS., Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: Pelin Ofset
- Qiang, Z. (2003). Internationalization of higher education: towards a conceptual framework. *Policy Futures in Education*, 1(2), 248-270.
- Saraç, Y. (2021). Yükseköğretimde uluslararasılaşma. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-yuksekogretimde-uluslararasilasma/2233368>
- Snoubar, T. 2015. "Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sorunları ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
- Telbis, N. M. 2013. *International Students' Confidence And Academic Success*, North Dakota: ProQuest LLC
- Topal, F., Tauscher, S. 2020. "Uluslararası Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine İnceleme", *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2020, 15/1: 309-336
- Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı (ÜAK) (2016). Türkiye'de Yükseköğretim ve Uluslararasılaşma, http://cdn.hitit.edu.tr/hitit/files/23530_1610041532492.pdf, 25.04.2022
- Yaman, F. (2017). Uyum ve Ötekileşme Ayrımında Suriyeli Sığınmacılar, *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 91-109.
- Yanchar, S. C., Gantt, E. E., ve Clay, S. L. (2005). On The Nature of a Critical Methodology. *Theory and Psychology*.15.
- Yang, H. (2006). Understanding experiences of being a Chinese overseas student in the United Kingdom: Learning, culture and identity. In "Ways of knowledge and doing", Student Conference, University of Birmingham.

Wittenborg. "New Report on the Value of International Students for the Netherlands Economy."

<https://www.wittenborg.eu/new-report-value-international-students-netherlands-economy.htm>

Zerengok, D., Guzel, P., Ozbey, S. (2018). The Impact of Leisure Participation on Social Adaptation of International Students. *Journal of Education and Training Studies*, 6(2), 1-9.